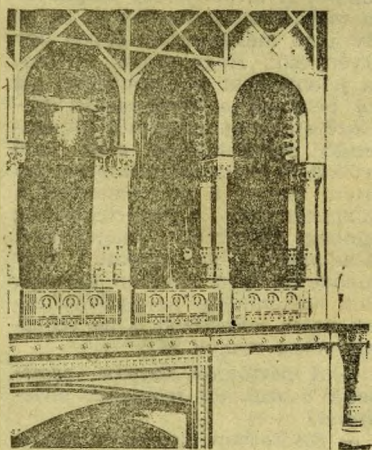

Múlt és jelen üzenete

A Vigadó nyitásra vár

„Az újonnan épült Pest városi Redoute termek bérlőinek van szerencsésük a t. cz. közönséget értesíteni, hogy a dísz és fényben páratlan Redoute termek vasárnap, 1865. évi január 15-én nagy fényes és nyilvános táncvizsgálommal fognak megnyitni...” — hangzott a hirdetés a Pesti Napló 1865-ös, újévi számában. És a korabeli krónikárok azt is megörökítették az utókor számára, hogy a Vigadó megnyitása valóban az azévi farsang legemlékezetesebb társadalmi eseménye maradt.

Nem véletlenül idéztük ezeket a korhangulatot keltő, száztizenöt esztendő sorokat, hanem

azért, mert lényegében mi most hasonlóképpen ünnepélyes avatás előtt állunk. Még az is találó kifejezés, hogy „újonnan épült” megint a Vigadó, — akár annak idején, az osztrákok által szétbombázott Redoute romjaiból — hiszen hozzáértő szakemberek sommás becslései szerint a második világháborús bombatalálat, valamint a minimális állagmegóvás következtében tulajdonképpen kilencvenöt százalékos kárt szenvedett az az épület is, amelyet korunk roncsként örökölt. Nem véletlen tehát, hogy volt idő, amikor voltak, akik megpendítették az épület teljes lebontásának gondolatát. Mégis örülnünk kell most már utólag, hogy győzött a józan megfontolás, és volt hozzá lelki — no meg nem utolsósorban anyagi — erőnk úgyszólván a romjaiból újjáépíteni ezt a historizálóan romantikus létesítményt.

★

A mi racionális korunk az érzelem mellé az értelmet is oda helyezi a mérleg serpenyőjére. Am dicséretére legyen mondva, hogy megpróbál a két véglét között megnyugtató egyensúlyt létrehozni. Igazán nem ünneprontásnak szánjuk, csupán a tárgylagosság kedvéért emlékeztetünk rá: jól tudjuk, voltak már a régi Vigadó avatása idején is ellenzői az újjáépítésnek, akik az „újszülött” már világrajövelete idején korszerűtlennek és idejétmúltak tartották, esztétikai avagy gyakorlati okokból egyaránt. Feszli Frigyesnek — noha férfikora virágjában, mindössze negyvenöt esztendősen teljesítette ezt a megbízást — nem is jutott soha többé hasonló kaliberű építészeti megbízás, pedig utána még két évtizeden át próbálkozott a ma-

ga által büszkén „style hongrois”-nak, azaz magyarosnak nevezett stílussal. Am szállóigévé lett — és úgyszólván napjainkig hatott — a dán származású, Bécsben letelepedett Edvard Hansennek ironikusan elismerő véleménye, miszerint a Vigadó nem más, mint „auskrystallisirter Tschardasch” — azaz „kristályosodott csárdás”.

Am első perctől kezdve sokan voltak — mégpedig a korszak vezető művészei között —, akiknek a nevét az utókor is elismeréssel övezi, olyanok, akik sok-sok szeretettel, türelemmel és nem utolsósorban hozzáértéssel csinosították a nemzeti kultúra eme hajlékát. Than Mór például Lotz Károlyal együtt — még leírva is soknak tűnik! — nem kevesebb, mint huszonhét freskót készített az épület számára az évek során, köztük a nagyterem mennyezeten a nagy folyókat ábrázoló négy allegóriát avagy az úgynevezett Csemegetárban az Attila lakomáját. Wagner Sándor nagyméretű történelmi falképe pedig Mátyás és Holubár találkozását örökítette meg hatásosan. A Vigadót — kívül-belül egyaránt — sok értékes dombormű, szobor is díszítette. Ezek többségét Alexy Károly faragta 1863—64 között. Am a későbbi évtizedekben tovább gyarapodott a leltár, főleg a középső homlokzat kőalakjaival és olyan nevekkel, mint Stróbl Alajos (aki a spanyol táncosnót meg a Bachus-figurát faragta), a Pásztoralt Donát Gyula, a Terpsichorét Vasadi Ferenc és így tovább.

★

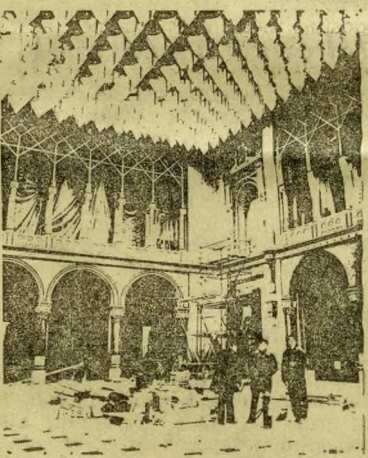
Csupán a képzőművészeti díszítményeknél maradván követjük most nyomon az épület további, történelmi sorsát, hiszen ez a kiragadott részlet akár az egész Vigadó krónikáját jól példázza. Köztudott, hogy a második világháború végén Budapest ostroma során a Vigadót több, súlyos bombatalálat érte. Ennek következtében csaknem teljesen elpusztult a tetőzet, úgyszólván a felső emelet földeme, az északi és a déli homlokzat pedig leomlott. Az időjárás viszontagságai hosszú-hosszú esztendőkön át csak tovább fokozták a háborús pusztítás okozta kárt. Egyes falfreskók teljesen tönkrementek, olyannyira, hogy még reprodukciók, avagy fényképek másolat sem maradt fenn róluk. (Ilyen sorsra jutott természetesen a szobrok nagy hányada úgyszólván.) Mindezt azért említjük, hogy érzékeltessük a mai közönséggel, milyen munkát kellett végeznie annak a restaurátor csoportnak, amelyik — Illés Jánossal az élen — úgyszólván az utolsó pillanatban, szinte a teljes pusztulástól mentette meg a mának azt, ami még menthető volt. Mert — becsületére váljék korunk restaurátori felfogásának — csak az eredetit állítja helyre eredetként és távol áll tőle a kegyes csalás, a műtárgyhamisítás. Így aztán — noha korántsem évezredes, hanem „csupán” évszázados képzőművészeti értékekről tud szó — világosan, már mesziről is észrevehetően, „grisaille”-ben maradt (azaz a szürke szín árnyalataiban tartva) a körmedaillonok, valamint az allegorikus festmények jórésze. Am annál inkább örülhetünk például

a díszlépcsőház nagyméretű falfreskójának, amely eredeti színskálájában virult ki újra, és Lotz Károly, valamint Than Mór keze nyomán Tündér Ilona és Argirus királyfi mondájának egyik látványos jelenetét ábrázolja. A tetővilágítású mennyezetablak viszont teljesen új, de a környezethez alkalmazkodó és a mostanság különben is divatos, neoszeccessiós ízzel teremti újra a régi hangulatot. És a belső kódomborművek közül például ott áll eredeti mi voltában Beck. Ö. Fülöp 1935-ből való, szürke márvány Liszt-portréja, alatta a felirattal: „Liszt Ferenc, Pestváros díszpolgára itt mutatta be először Szent Erzsébet legendája című oratóriumát 1865. aug. 15-én, itt vezényelte először koronázási miséjét 1869. apr. 26-án, ugyancsak itt fogadta társadalmunk hődotatát első pesti felépülésének ötvenedik évfordulóján, 1873. nov. 4-én. Budapest székesfőváros közönsége 1935. okt. 22-én”.

★

A homlokzaton még nem mosta össze az eső színűre, még nem festette feketére a füst és a benzingőz, a dunai szél sem mardosta érdesre azokat a kőcsipkéket és szoborfigurákat, amelyek az utóbbi időben kerültek a régebbi eredetik helyére. Az árkádok alatt még ugyanolyan vadonatújan csillognak-villognak az ágas-bogas falikarok, akár bent a termekben a csillárok. Még csak a glancolás fényesítette és korántsem a mindennapi, tömeges használat a földig erő üvegajtók sárgaréz fogantyúját.

Am a kíváncsiskodók már bebepillantanak az üvegfalakon át a hófehér márványpadozatra, a süppedő-puha barna futószőnye-

gerekre, a keletiesen tarka ornamentikára, az aranyrádákra és a mindezt megsokszorozó tükörfalakra.

És megakad a szemük azon a vadonatúj emléktáblán, amelyen frissen aranyozott antiqua betűkkel, hófehér márványba vésvé ez a szöveg áll: „Csak tiszta forrásból...” Bartók Béla 1881—1945. A nagy zeneszerző, tudós, művész és hazafi születésének 90. évfordulója alkalmából, számos nagy sikerű hangversenyének színelőnyén, állította a Hazafias Népfőnt V. kerületi bizottsága”.

Ez ugyanis már a mi üzenetünk az utókor számára...

Wagner István